

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. Ll.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

Non dediscitur virtus. Contraria enim mala in alieno hærent: ideo expelli & exturbari A
possunt: fideliter sedent, quæ in locum suum veniunt. Virtus secundum naturam est:
vitia inimica & infesta sunt. Sed quemadmodum virtutes receptæ exire non possunt,
facilisque earum tutela est: ita initium ad illas eundi arduum, quia hoc primum imbecille
mentis atque ægræ est, formidare inexperta. Itaque cogenda est mens, ut incipiat.
Deinde non est acerba medicina: protinus enim delectat, dum sanat. Aliorum reme-
diorum post sanitatem voluptas est: philosophia pariter & salutaris & dulcis est.

EPIST. LI.

DE ÆTNA aliquid, vberius de Baiis: & hac occasione, in molles & luxui deditos. Hunc
pellendum, & militandum esse: in quos? in voluptatem, in dolorem, alia. Hoc agentem, bonum
in locis seriis sanctisque agere, vitare lasciuia, aut per amena. B

QVOMODO quisque potest, mi Lucili: tu istic habes Ætnam, illum nobilissi-
mum Siciliæ montem: quem quare dixerit Messalla vnicum, siue Valgius (apud
vtrumque enim legi non reperio, cum plurima loca euomant ignem, non tantum edita,
quod crebrius euenit, videlicet quia ignis in altissimum efferretur, sed etiam iacentia. Nos
vtrumque possumus, contenti sumus Baiis: quas postero die, quam attigeram, reliqui,
locum ob hoc deuitandum, cum habeat quasdam naturales dotes, quia sibi illum cele-
brandum luxuria desumpsit. Quid ergo? vlli loco indicendum est odium? minimè.
sed quemadmodum aliqua vestis sapienti ac probò viro magis conuenit quam alia, nec
vllum colorem ille odit, sed aliquem putat parum aptum esse frugalitatem professio: sic
regio quoque est, quam sapiens vir, aut ad sapientiam tendens, declinet, tamquam alie-
nam bonis moribus. Itaque de secessu cogitans, numquam Canopum eligeret, quamuis
neminem Canopus esse frugi veteret. Ne Baias quidem, diuersorium vitiorum esse cœpe-
runt. Illic sibi plurimum luxuria permittit: illic tamquam aliqua licentia debeatur lo-
co, magis soluitur. Non tantum corpori, sed etiam moribus salubrem locum eligere de-
bemus. Quemadmodum inter tortores habitare nolim, sic nec inter popinas quidem.
Videre ebrios per littora errantes, & comestationes nauigantium, & symphoniarum
cantibus perstreptentes lacus, & alia quæ velut soluta legibus luxuria, non tantum pec-
cat, sed publicat, quid necesse est? Id agere debemus, ut irritamenta vitiorum quam lon-
gissimè profugiamus. Indurandus est animus, & à blandimentis voluptatum procul ab-
trahendus. Vna Hannibalem hiberna soluerunt: & indomitum illum niuib. atque
Alpibus virum enervauerunt foinenta Campaniæ. Armis vicit, vitii victus est. Nobis
quoque militandum est: & quidem genere militia, quo numquam quies, num-
quam otium datur. Debellandæ sunt in primis voluptates: quæ (ut vides) læua quo-
que ad se ingenia rapuerunt. Si quis sibi proposuerit, quantum operis aggressus sit, sciet
nihil delicatè, nihil molliter esse faciendum. Quid mihi cum istis calentibus stagnis?
quid D

8. NON DEDISCITVR.] Stoicum est, Sapientem summè & semper beatum esse. Stabile illud Bonum non vi, non casu excutit, aut minui: sed nec crescere. Videfis 111. Manuduct. Dissert. 111.

9. VIRTUS SECUNDVM NATVRAM.] Vide iterum Manuduct. 11. Dissert. x.

EPIST. LI. I. CANOPYM.] Duodecim miliaribus ab Alexandriâ distantem, impendio locum fanis, & lætis diuersoriis exstructum, ut Ammianus loquitur. Sed & æris ibi mira temperies & salubritas: Serapidis etiam celebre sanum. Ab his causis delicati, religionis etiam specie, celebrabant. & ut Strabo ait, super omnia memorabilis est tur-

ba eorum, qui ad festiuos illic dies, per fossam, Alexandriâ nauigant. Quæ fossa diebus ac noctibus nauicularum plena est, viros pariter ac mulieres vectantium, qui cantant ac tripudiant, cum extremâ lasciuia atque impudentiâ. Est & in pro-
uerbio Canopæa luxuria: neque iniuriâ inter infames Seneca habet.

2. VNA HANNIBALEM.] Sic legendum. Sola vna hiberna: adeo periculosum tale contubernium.

3. NOBIS QVOQUE MILITANDVM.] Epictetus 111. Dissertat. xxiv. εστὶν ἡ τῆς ἐν ὁ βίος ἐνά-
στον, ἡγὰρ αὐτὸν παρὰ τοῦ πολεμίου: Militia est vita cuiusque, atque ea longa ac varia.

4. VT VIDES.] In Annibale, iam dicto.

5. QUID

A' quid cum sudatoriis, in quæ siccus vapor ⁶ corpora exhausturus includitur? Omnis sudor per laborem exeat. Si faceremus, quod fecit Hannibal, ut interrupto cursu rerum, omissoque bello, fouendis corporibus operam daremus: nemo non intemptiuam deficiam, victori quoque, nedum vincenti periculosam, merito reprehenderet. Minus nobis, quam illis Punica signa sequentibus, licet: plus periculi restat cedentibus, plus operis etiam perseuerantibus. Fortuna mecum bella gerit: non sum imperata facturus. iugum non recipio, imò quod maiore virtute faciendum est, excutio: non est emolliendus animus. Si voluptati cessero, cedendum est dolori, cedendum labori, cedendum est paupertati: idem sibi in me iuris esse volet & ambitio, & ira? inter tot affectus distrahar, imò discerpar. ⁷ Libertas proposita est: ad hoc præmium laboratur. Quæ sit libertas, quæris? nulli rei seruire, nulli necessitati, nullis casibus: fortunam ⁸ in æquum deducere. quod die intellexero ⁹ illam plus posse, nil poterit. Ego illam feram, cum in manu mors sit? His cogitationibus intentum, loca seria sanctaque eligere oportet. Effeminat animos

B amœnitas nimia: nec dubiè aliquid ad corrumpendum vigorem potest regio. Quamlibet viam iumenta patiuntur, quorum durata in aspero vngula est: in molli palustrique pasco saginata, citò subteruntur. Et fortior miles ¹⁰ ex confragoso venit: segnis est urbanus ¹¹ & verna. Nullum laborem recusant manus, quæ ad arma ab aratro transferuntur: in primo deficit puluere ille vinctus & nitidus. Seuerior loci disciplina firmat ingenium, aptumque magnis conatibus reddit. Linterni honestius Scipio, quam Baiis exfulabat. ruina eius non est tam molliter collocanda. Illi quoque, ad quos primos fortuna Romani populi publicas opes transtulit, C. Marius, & Cn. Pompeius, ¹² & Cæsar, exstruxerunt quidem villas in regione Baianâ, sed illas imposuerunt summis iugis montium. Videbatur hoc magis militare, ex edito speculati latè longèque subiecta. Adspice quam positionem elegerunt, quibus ædificia excitauerunt locis, & qualia: scias non villas esse, sed castra. Habitaturum tu putas vniquam fuisse ¹³ in Vtica Catonem, ut præternavigantes adulteras dinumeraret, & adspiceret tot genera cymbarum variis coloribus picta, & fluitantem toto lacu rosam, ut audiret canentium nocturna conuitia? nonne manere ille intra vallum maluisset, quod in vnam noctem ¹⁴ manu suâ duxisset? Quid ni malit, quisquis vir est, somnum suum classico, quam symphoniâ rumpi? Sed

fatis

5. QUID CVM SVDATORIIS.] *Quæ Laconica vocant.*

6. CORPORA EXHAUSTVRVS.] *Epist. CVIII. Decoquere corpus, atque exinanire sudoribus, inutile simul delicatumque credimus.*

7. LIBERTAS PROPOSITA.] *Is enim inter fines fructusq. philosophiæ. Et quæ libertas ea sit, Epictetus cum alibi, tum toto Capite I. libri IV. Adde Senecam, epist. LXXV. in fine.*

8. IN ÆQVVM DEDVCERE.] *Ne supra modum stet, imperetque.*

9. ILLAM PLVS POSSE.] *Ineptè, aut falsò, si plus potest, quomodo nihil potest? Quin tu lege: illam me plus posse. Simul inquit, ut mihi sensus & mens, ut sciam me plus posse (velim modò) quam fortunam: tunc exarmata est, nihil potest.*

10. EX CONFRAGOSO.] *E saltibus & montanis, locis asperis.*

11. ET VERNA.] *Demi & in vrbe natus, educatusque.*

12. ET CÆSAR.] *De cuius villâ Baianâ Tacitus X I V. Annal. Viam Miseni propter & villam Cæsaris, quæ subiectos sinus EDITISSIMA prospectat.*

13. IN VTICA.] *Certum est hoc malè edi. Nam de Vtica delicias nec fama est, nec hic iis locus, ubi de Baiis*

sermo. Modius volebat, In Vitiæ nempe villâ, quæ in his sanè locis. Sed scripta lectio omnis inimica, aut in unica, aut mimica, aut deniq., in numma. at meus habet, in ijma. Quid sit, nescio: nisi locum aliquem delicatum Bays, & Laiciuè factum. Dubitavi, in micâ, legere: quod ceriè cum scripturâ conuenit: & videntur sic appellasse loca canationum minuta, sed elegantia & lauitia facta. Martialis:

Mica vocor. quid sim cernis, cænatio parua:

Ex me Cæsareum prospicis ecce tholum.

Frangere toros, pete vina, rosas cape, tingere nardo:

Ipse iubet mortis dememinisse Deus.

Mica aurea illa in Calimontio fuit, (ut P. Victor locat:) vnde prospectus in vicinum Diui Claudij templum. Itaque ait, viuendum genialiter esse: quoniam & Dy (Imperatores) moriantur: quidam homines? Si tamen Mica illa in Domitiani palatio, ut volunt (neque abnuo plures eo nomine fuisse:) tunc Flauia gentis templum magis accipiemus. Sed ait igitur cænationem parua esse: vnde & nomen à Græco μύχος, quod Dores ita pro μύχος. Nunc ad Senecam, talis famosa Mica Baiis fuerit: quo exemplo alie sic structæ, & dictæ. Sanè lectio Vtica, est ex ipsâ Mica formata: si diuidis litteram primorem.

14. MANV SVA.] *Non solus quidem: sed Imperatores & ipsi olim manum operi admouebant. quod hic adsignificat.*

r

15. QVOS

fatis diu cum Baïs litigauimus, numquam fatis cum vitiis: quæ oro te, mi Lucili, persequere sine modo, sine fine. nam illis quoque nec finis est, nec modus. Proiice quæcumque cor tuum laniant: quæ si aliter extrahi nequirent, cor ipsum cum illis reuellendum erat. Voluptates præcipuè exturba, & inuisissimas habe, latronum more, quos Philetas Ægyptij vocant. in hoc nos amplectuntur, vt strangulent.

EPIST. LII.

VACILLARE nos in rectis: opus esse adiutorio, & directione. Alios autem aliis facilius duci formarique, vt natura est. Sed vt formeris, elige è priscis, & è presentibus. fuge tamen verbosos, ambitiosos, plausum captantes.

QVID est hoc, Lucili, quod nos aliò tendentes, aliò trahit, & eò vnde recedere cupimus, impellit? quid colluctatur cum animo nostro, nec permittit nobis quidquam semel velle? Fluctuamus inter varia consilia: nihil liberè volumus, nihil absolute, nihil semper. Stulticia, inquis, est: cui nihil constat, nihil diu placet. Sed quomodo, aut quando nos ab illâ reuellemus? Nemo per se fatis valet, vt emergat: oportet manum aliquis porrigat, aliquis educat. Quosdam ait Epicurus ad veritatem sine vllius adiutorio contendere, ex iis se fecisse sibi ipsum viam. hos maxime laudat. quibus ex se impetus fuit, qui seipfos protulerunt. quosdam indigere ope alienâ, non ituros si nemo præcesserit, sed bene secuturos. ex his Metrodorum ait esse. Egregium hoc quoque, sed secundæ sortis ingenium. Nos ex illâ primâ notâ non sumus: bene nobiscum agitur, si in hanc secundam recipimur. Nec hunc quidem contempseris hominem, qui alieno beneficio esse saluus potest: & hoc multum est, velle seruari. Præter hæc adhuc inuenies aliud genus hominum, ne ipsum quidem fastidiendum, eorum qui cogi ad rectum compelli que possunt: quibus non duce tantum opus sit, sed adiutore, & vt ita dicam, coactore. Hic tertius color est. Si quæris huius exemplar, Hermachum ait Epicurus talem fuisse. Itaque alteri magis gratulatur, alterum magis suspicit. Quamuis enim ad eundem finem vterque peruenerit: tamen maior est laus, idem effecisse in difficiliore materiâ. Puta enim duo ædificia excitata esse, ambo paria, æquè excelsa, æquè magnifica: alterum dura area accepit, illic protinus opus creuit: alterius fundamenta lassarunt, in mollem ac fluidam demissâ humum: multumque laboris exhaustum est, dum peruenitur ad solidum. Apparet in altero, quidquid factum est: alterius, magna pars & difficilius latet. Quædam ingenia facilia & expedita: quædam manu (quod aiunt) facienda sunt, & in fundamentis suis occupanda. Itaque ego illum feliciorum dixerim, qui nihil negotij secum habuit: hunc quidem de se melius meruisse, qui malignitatem naturæ suæ vicit, & ad sapientiam se non perduxit, sed extraxit. Hoc durum & laborio-

15. QVOS PHILETAS ÆGYPTII.] Qui tunc Græcè loquebantur, & ceperunt ab imperio Macedonum. Nam talis sanè vox est, & priscis usurpata. vt Hesiodo in Operibus:

Ὅς δὲ γυναικὶ πιστοῖσι, πιστοῖσι δ' ὄρε φιλότησι:
Quisquis feminæ habet fidem, habet fidem
& ille latroni.

Archilocho:

Φιλότητιν ἔπειτα περὶ πόλιν πολεμῶν:
Furi & latroni, qui per urbem in noctibus.
Hesychius: φιλότης, κλέπτης, ληστής: Philetas, fur, latro. Festus: Pilare & Compilare, sunt qui Græcæ originis putent. Græci enim fures, Philetas. Aëolice nempe πιλότης. Adde si vis, Eustathium in Odyss. γ. & Iliad. β.

16. NOS AMPECTVNTVR.] Alludit ad etymon

Græcæ vocis. nam φιλῆν etiam osculari est, & amplecti: quod quia latrones subdole faciunt, hinc nomen. Etsi alij ab ὑφελῆν deriuent, à sustollendo, quasi esset ὑφιλότης. Vide Eustathium.

EPIST. LII. I. EX HIS SE.] Est à Pinciano quidem, sed libri palam eò ducunt. Se autem Epicurus ponit inter αὐτοῦ ἰδίου. Cicero I. De Nat. Deor. Gloriabatur, vt videmus in scriptis, se magistrum habuisse nullum. Idem ex Laetio: etsi quidam, audivisse Xenocratem.

2. ALTERI MAGIS GRATVLTVR.] Metrodoro, qui benignam naturam sortitus.

3. ALTERVM MAGIS.] Hermachum.

4. MANV FACIENDA.] Labore & opere. Vide Consol. ad Marc. cap. XIX.

5. CIRCV-